

ACTA UNIVERSITATIS LODZIENSIS FOLIA BOTANICA (Acta Univ. Lodz., Folia bot.)	13	257-264	1998
---	----	---------	------

Zygmunt Wnuk, Mariusz Piasek

ZAGROŻONE WYGINIĘCIEM GATUNKI FLORY SEGETALNEJ WOJEWÓDZTWA RZESZOWSKIEGO

ENDANGERED SPECIES OF SEGETAL THE FLORA OF THE RZESZÓW VOIVODESHIP

ABSTRACT: The subject of the researches whose results are presented in this paper was segetal vegetation that can be found in grain and root agricultures of the following districts: Błażowa, Boguchwała, Grodzisko Dolne, Krasne, Lubenia, Rzeszów, Sokołów Małopolski and Tyczyn.

The aim of the paper was to characterize the region of the researches in individual districts and to present a synthesis of the research results in relation to extinct, endangered and rare species (tab. V).

Treść

1. Wstęp
2. Położenie i warunki naturalne terenu badań
3. Uwagi metodyczne
4. Wyniki
5. Podsumowanie
6. Piśmiennictwo
7. Summary

1. WSTĘP

Przedmiotem badań, których wyniki zaprezentowano w niniejszym opracowaniu, była roślinność segetalna występująca w uprawach okopowych i zbożowych gmin: Błażowa, Boguchwała, Grodzisko Dolne, Krasne, Lubenia, Rzeszów, Sokołów Małopolski i Tyczyn. W opracowaniu przedstawiono charakterystykę terenu badań w poszczególnych gminach oraz syntezę wyników badań w odniesieniu do gatunków wymarłych, zagrożonych wyginięciem i rzadkich (tab. V).

2. POŁOŻENIE I WARUNKI NATURALNE TERENU BADAŃ

Tabela I prezentuje ocenę warunków naturalnych gmin w aspekcie ich znaczenia dla rolnictwa, a tab. II ilustruje kompleksy przydatności rolniczej gleb występujących na obszarze badań. Tabela III prezentuje położenie terenu badań na tle podziału fizycznogeograficznego (Kondracki 1988) i geobotanicznego (Szafer, Pawłowski 1972). Rysunek 1 przedstawia położenie terenu badań na tle podziału administracyjnego i regionalizacji fizycznogeograficznej (Kondracki 1988).

Tabela I

Warunki naturalne terenu badań (Partyka 1989)

Natural conditions of the study area (Partyka 1989)

Element środowiska Element of environment	Gmina Parish								Skala pkt. Point scale
	1	2	3	4	5	6	7	8	
Bonitacja rzeźby terenu Evaluation of terrain landscape	2,7	6,2	7,7	7,1	3,1	8,6	7,5	3,9	10
Warunki wodne Water conditions	8,8	9,2	8,2	9,3	8,8	9,8	5,8	8,8	10
Bonitacja agroklimatu Evaluation of agroclimate	8,0	10,6	13,0	11,6	9,0	12,0	12,4	11,6	
Bonitacja jakości i przydatności rolniczej gleb Evaluation of agricultural quality and usefulness of soils	61,9	75,5	61,6	72,9	62,0	82,2	42,7	69,3	100
Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej Evaluation of agricultural production area	75,6	93,8	82,5	92,0	77,0	103,4	61,7	87,2	100

1 – Błażowa, 2 – Boguchwała, 3 – Grodzisko Dolne, 4 – Krasne, 5 – Lubenia, 6 – Rzeszów, 7 – Sokołów Małopolski, 8 – Tyczyn.

Tabela II

Kompleksy przydatności rolniczej gleb terenu badań (*Mapa...*, 1988)The soil-agricultural complexes (*Map...*, 1988)

Lp. No	Gmina Parish	Kompleksy Complexes												
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	Błażowa	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2	Boguchwała	+	+								+			
3	Grodzisko Dolne	+	+	+	+	+	+	+	+	+				
4	Krasne	+	+	+	+				+		+			
5	Lubenia	+	+	+	+	+			+			+		
6	Rzeszów	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
7	Sokołów Małopolski				+	+		+		+	+			
8	Tyczyn	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Tabela III

Położenie terenu badań

Location of the study area

Gmina Parish	Podział fizycznogeograficzny Physico-geographic division		Podział geobotaniczny Geobotanical division	
	mezoregion	makroregion	okręg/podokręg	dział
	mesoregion	macroregion	district/subdistrict	province
1	2	3	4	5
1	Pogórze Dynowskie (513.64)	Pogórze Środkowobeskidzkie	Beskidy/ Pogórze Lessowe	Karpaty Zachodnie
2	Podgórze Rzeszowskie (512.52) Pogórze Strzyżowskie (513.63)	Kotlina Sandomierska Pogórze Środkowobeskidzkie	Puszcza Sandomierska Beskidy/ Pogórze Lessowe	Bałtycki Karpaty Zachodnie
3	Dolina Dolnego Sanu (512.46) Płaskowyż Kolbuszowski (512.48) Pradolina Podkarpacka (512.51)	Kotlina Sandomierska	Puszcza Sandomierska	Bałtycki

Tabela II (cd.)

1	2	3	4	5
4	Pradolina Podkarpacka (512.51) Podgórze Rzeszowskie (512.52) Pogórze Dynowskie (513.64)	Kotlina Sandomierska Pogórze Środ- kowobeskidzkie	Puszcza Sandomierska Beskidy/ Pogórze Lessowe	Bałtycki Karpaty Zachodnie
5	Podgórze Rzeszowskie (512.52) Pogórze Dynowskie (513. 64)	Kotlina Sandomierska Pogórze Środ- kowobeskidzkie	Puszcza Sandomierska Beskidy/ Pogórze Lessowe Pogórze Fliszowe	Bałtycki Karpaty Zachodnie
6	Pradolina Podkarpacka (512.51) Podgórze Rzeszowskie (512.52) Pogórze Dynowskie (513.64)	Kotlina Sandomierska Pogórze Środ- kowobeskidzkie	Puszcza Sandomierska Beskidy/ Pogórze Lessowe	Bałtycki Karpaty Zachodnie
7	Łąskowyż Kolbuszowski (512.48)	Kotlina Sandomierska	Puszcza Sandomierska	Bałtycki
8	Podgórze Rzeszowskie (512.52) Pogórze Dynowskie (513.64)	Kotlina Sandomierska Pogórze Środ- kowobeskidzkie	Puszcza Sandomierska Beskidy/ Pogórze Lessowe	Bałtycki Karpaty Zachodnie

1 – Błażowa, 2 – Boguchwała, 3 – Grodzisko Dolne, 4 – Krasne, 5 – Lubenia, 6 – Rzeszów, 7 – Sokołów Małopolski, 8 – Tyczyn.

3. UWAGI METODYCZNE

Badania terenowe zostały przeprowadzone w 152 miejscowościach, w latach 1987–1993, gdzie wykonanych zostało 526 zdjęć fitysocjologicznych metodą Braun-Blanqueta (Pawłowski 1972) na powierzchni około 100 m². Dla poszczególnych gatunków ustalono częstość występowania w punktach badawczych według skali zaproponowanej przez Wnuka (1978); tab. IV. Przy kwalifikacji gatunków do odpowiednich stopni skali zagrożenia IUCN, analizę prowadzono na podstawie: częstotliwości występowania (tab. IV), klasyfikacji geograficzno-historycznej (Rostański, Sowa 1986–1987; Jackowiak 1993), podziału synantropodynamicznego (Zarzycki 1986; Jackowiak 1993) oraz klasyfikacji socjologiczno-ekologicznej (Kornaś

1972; Matuszkiewicz 1981). W tabeli V umieszczono gatunki, które w skali częstotliwości występowania notowano jako: bardzo rzadkie, rzadkie, dość rzadkie oraz te, których w wyniku przeprowadzonych badań nie stwierdzono. Nazwy gatunkowe roślin naczyniowych przyjęto za Szaferem, Kulczyńskim, Pawłowskim (1988).

Tabela IV

Częstotliwość występowania gatunków (Wnuk 1978)

Frequency of species appearance (Wnuk 1978)

Klasa częstości	Liczba miejsc (%)	
Class of frequency	Number of localities (%)	
Bardzo rzadko (very rarely)	7	do 5
Rzadko (rarely)	9-15	6-10
Dość rzadko (fairly frequently)	16-30	11-20
Często (frequently)	31-60	21-40
Dość pospolicie (fairly commonly)	61-91	41-60
Pospolicie (commonly)	92-121	61-80
Bardzo pospolicie (very commonly)	122-152	81-100

4. WYNIKI

Tabela V

Lista zagrożonych gatunków

List of threatened species

Gatunek Species	KZ	Gmina Parish							
		1	2	3	4	5	6	7	8
		Częstotliwość występowania occurrence frequency							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>Adonis aestivalis</i>	E	-	-	-	-	b.rz.	-	-	-
<i>Allium oleraceum</i>	R	-	-	-	-	-	d.rz.	rz.	-
<i>Allium vineale</i>	R	-	-	-	-	-	d.rz.	rz.	-
<i>Anthemis ruthenica</i>	R	-	-	-	b.rz.	-	-	-	-
<i>Camelina microcarpa</i>	V	-	-	-	-	rz.	-	-	-
<i>Centaurea scabiosa</i>	V	d.rz.	cz.	d.rz.	-	-	d.p.	cz.	cz.
<i>Galium spurium</i> var. <i>vaillantii</i>	V	d.p.	-	d.p.	rz.	cz.	cz.	-	d.p.

Tabela V (cd.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>Hypericum humifusum</i>	V	—	d.p.	—	—	d.rz.	d.rz.	d.rz.	—
<i>Lamium amplexicaule</i>	V	d.rz.	rz.	rz.	cz.	d.rz.	d.p.	rz.	d.rz.
<i>Lolium temulentum</i>	V	—	—	—	b.rz.	—	—	—	—
<i>Ranunculus arvensis</i>	V	—	—	—	b.rz.	—	d.rz.	—	—
<i>Rhinanthus major</i>	V	—	—	—	—	cz.	rz.	rz.	—
<i>Sonchus asper</i>	V	—	p.	—	b.rz.	rz.	d.p.	—	—
<i>Valerianella rimosa</i>	V	—	—	—	—	b.rz.	—	—	—
<i>Cuscuta trifolii</i>	R	—	—	—	b.rz.	b.rz.	—	—	—
<i>Geranium dissectum</i>	R	d.rz.	rz.	rz.	cz.	p.	p.	rz.	d.rz.
<i>Papaver dubium</i>	R	—	—	—	—	b.rz.	—	—	—
<i>Melampyrum arvense</i>	R	b.rz.	—	rz.	—	d.rz.	d.rz.	rz.	b.rz.
<i>Myosurus minimus</i>	R	—	—	—	b.rz.	—	d.rz.	—	—
<i>Neslia paniculata</i>	R	d.p.	—	d.p.	—	b.rz.	—	—	d.p.
<i>Arenaria serpyllifolia</i>	I	—	d.rz.	—	—	cz.	d.rz.	d.rz.	—
<i>Agrostemma githago</i>	I	d.rz.	cz.	cz.	cz.	cz.	cz.	cz.	d.rz.
<i>Consolida regalis</i>	I	b.rz.	b.rz.	b.rz.	—	cz.	d.p.	rz.	b.rz.
<i>Coronilla varia</i>	I	d.rz.	d.rz.	d.rz.	—	rz.	cz.	d.rz.	d.rz.
<i>Equisetum palustre</i>	I	d.rz.	rz.	rz.	rz.	cz.	cz.	rz.	d.rz.
<i>Lathyrus pratensis</i>	I	—	cz.	—	b.rz.	cz.	cz.	cz.	—
<i>Lathyrus tuberosus</i>	I	d.rz.	rz.	b.rz.	b.rz.	d.rz.	b.rz.	b.rz.	d.rz.
<i>Lysimachia nummularia</i>	I	cz.	cz.	cz.	cz.	cz.	cz.	cz.	cz.
<i>Myosotis stricta</i>	I	—	d.rz.	—	d.p.	b.rz.	—	cz.	—
<i>Potentilla argentea</i>	I	d.rz.	d.rz.	d.rz.	cz.	rz.	d.rz.	d.rz.	d.rz.
<i>Sedum maximum</i>	I	d.rz.	d.rz.	d.rz.	rz.	rz.	cz.	d.rz.	d.rz.
<i>Vicia tenuifolia</i>	I	d.rz.	d.rz.	d.rz.	—	—	d.rz.	d.rz.	d.rz.

1 – Błazowa, 2 – Boguchwała, 3 – Grodzisko Dolne, 4 – Krasne, 5 – Lubenia, 6 – Rzeszów, 7 – Sokołów Małopolski, 8 – Tyczyn.

KZ – kategorie zagrożenia (categories of threat).

b.rz. – bardzo rzadko (very rarely), rz. – rzadko (rarely), d.rz. – dość rzadko (fairly frequently), cz. – często (frequently).

5. PODSUMOWANIE

Przedmiotem badań, których wyniki zaprezentowano w niniejszym opracowaniu, była roślinność segetalna występująca w uprawach okopowych i zbożowych gmin: Błazowa, Boguchwała, Grodzisko Dolne, Krasne, Lubenia, Rzeszów, Sokołów Małopolski i Tyczyn. W opracowaniu przedstawiono charakterystykę terenu badań w poszczególnych gminach oraz syntezę wyników badań w odniesieniu do gatunków zagrożonych wyginieciem.

Badania terenowe zostały przeprowadzone w latach 1987–1993 w 152 miejscowościach, gdzie wykonanych zostało 526 zdjęć fitosocjologicznych. W po-

szczególnych gminach stwierdzono następującą liczbę gatunków towarzyszących uprawom polnym: Błażowa – 150, Boguchwała – 215, Grodzisko Dolne – 142, Krasne – 211, Lubenia – 237, Rzeszów – 245, Sokołów Małopolski – 214, Tyczyn – 152. Do grupy gatunków zagrożonych wyginięciem (według skali IUCN) zaliczono 33 gatunki (tab. V), podając także częstotliwość ich występowania według skali Wnuka (tab. IV). W grupie gatunków wymierających (E) znalazł się tylko jeden gatunek, narażonych (V) było jedenaście, rzadkich (R) – dziewięć, o nieokreślonym zagrożeniu (I) – dwanaście.

6. PIŚMIENNICTWO

- Jackowiak, B. 1993. *Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Poznaniu*. Prace Zakł. Taksonomii Roślin Uniw. A. Mickiewicza w Poznaniu, 2.
- Kondracki, J. 1988. *Geografia fizyczna Polski*. PWN, Warszawa.
- Kornaś, J. 1972. *Zespoły synantropijne*. [W:] Szafer, W., Zarzycki, K. (red.). *Szata roślinna Polski*. 1. PWN, Warszawa.
- Mapa glebowo-rolnicza woj. rzeszowskiego. 1988. Zakł. Gleboznawstwa i Ochrony Gruntów Ornych. IUNG, Puławy.
- Partyka, A. 1989. *Warunki przyrodnicze produkcji rolnej woj. rzeszowskiego*. IUNG, Puławy.
- Pawłowski, B. 1972. *Skład i budowa zbiorowisk roślinnych oraz metody ich badania*. [W:] Szafer, W., Zarzycki, K. (red.), *Szata roślinna Polski*. 1. PWN, Warszawa.
- Rostański, K., Sowa, R. 1986–1987. *Alfabetyczny wykaz efemerofitów Polski*. *Fragm. Flor. Geobot.*, 31–32 (1–2).
- Szafer, W., Kulczyński, S., Pawłowski, B. 1988. *Rośliny polskie*. PWN, Warszawa.
- Szafer, W., Pawłowski, B. 1972. *Podstawy geobotanicznego podziału Polski*. [W:] Szafer, W., Zarzycki, K. (red.). *Szata roślinna Polski*. 1. PWN, Warszawa.
- Wnuk, Z. 1978. *Flora segetalna Pasma Przedborsko-Małoskiego i przyległych terenów*. *Acta Univ. Lodz., Zesz. Nauk. Uniw. Łódzkiego*, ser. II, 20: 183–255.
- Zarzycki, K., 1986. *Słowo wstępne*. [W:] Zarzycki, K., Wojewoda, W. (red.). *Lista roślin wymierających i zagrożonych w Polsce*. PWN, Warszawa: 7–9.

7. SUMMARY

The subject of the researches whose results are presented in this paper was segetal vegetation that can be found in grain and root agriculture of the following districts: Błażowa, Boguchwała, Grodzisko Dolne, Krasne, Lubenia, Rzeszów, Sokołów Małopolski and Tyczyn. The aim of the paper was to characterize the region of the researches in individual districts and to present the synthesis of the research results in relation to endangered species (Tab. V).

The field researches were conducted between 1987 and 1993, in 152 places where 526 phytosociological relevés were taken. The following number of species concomitant with field agricultures was in given districts: Błażowa – 150, Boguchwała – 215, Grodzisko Dolne – 142,

Krasne – 211, Lubenia – 237, Rzeszów – 245, Sokołów Małopolski – 214, Tyczyn – 152.54 species (Tab. V.) are included in the group of extinct or endangered species (according to the scale of IUCN), the frequency of their occurrence being also given according to Wnuk's scale (Tab. I). The group of threatened species included: 1 endangered (E), 11 vulnerable (V), 9 rare (R) and 12 species of indeterminate threat (I).

Prof. nadzw. dr hab. Zygmunt Wnuk
Mgr inż. Mariusz Piasek
Zakład Turystyki i Ochrony Przyrody
Wyższa Szkoła Pedagogiczna
al. Piłsudskiego 30, 35-001 Rzeszów

Wpłynęło do Redakcji
Folia botanica
29.07.1996